

РОЗДІЛ 2 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-92-2>

Ковальова О. М.

Ралкова К. С.

Сумський національний аграрний університет

ВИРОБНИЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Україна має величезний потенціал для розвитку тваринництва. Однак сьогодні потенціал галузі скорочується. Поголів'я тварин зменшилося, виробництво є збитковим і зосереджено переважно в господарствах населення. Аналіз взаємозалежності обсягу виробництва на душу населення від збільшення частки виробництва в господарствах населення показав, що між вказаними величинами існує від'ємний зв'язок. Відповідно сучасні обсяги виробництва продукції не дозволяють забезпечити навіть норми споживання. Для зміцнення потенціалу тваринництва необхідна державна підтримка у вигляді пільгового кредитування та оподаткування, створення умов для інвестицій по відкриттю підприємств із замкнутим циклом, переробних міні-підприємств. Це дасть можливість зміцнити експортний потенціал галузі тваринництва, яка зможе орієнтуватися не лише на виробництво, а й на власну переробку та продаж продукції, що відповідатиме світовим стандартам якості. Також потрібна державна допомога аграріям на встановлення альтернативних джерел палива та енергії. Самі ж товаровиробники повинні організувати кооперативи. **Ключові слова:** тваринництво, виробничий потенціал тваринництва, перспективи розвитку потенціалу галузі тваринництва, виробництво продукції на душу населення, норми споживання.

Постановка проблеми. Україна має величезний потенціал для розвитку сільського господарства, в тому числі й тваринницької галузі. Це має місце завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам для сільськогосподарської діяльності: родючий ґрунт і дуже сприятливий клімат на більшій частині території країни, наявність великих площ природних кормових угідь, наявність потужних виробничих приміщень, близькість розташування до європейських країн дає можливість отримувати селекційних тварин, при цьому частково зберігся ще й власний селекційно-племінний потенціал. Сьогодні сільське господарство України є однією з провідних галузей, оскільки завдяки великим агрохолдингам вкладає значні інвестиції в оновлення технічних засобів та впровадження сучасних технологій агрогосподарювання. При цьому відмітимо, що переважно по всій території України інвестиції вкладаються у рослинництво. Однак також є достатньо прикладів вкладення в Україні інвестицій в галузь тваринництва, зокрема у птахівництво, свиноварство та галузь молочного скотарства. Завдяки цим процесам аграрна галузь є одним із лідерів експорту продукції рослинництва та частково продукції тваринництва на світових ринках і забезпечує надходження валютних коштів в державний бюджет.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців займалися пошуком можливих напрямків розвитку виробничого потенціалу галузі сільського господарства, зокрема: Андрійчук В. Г. [1], Божидай І. І. [2], Бурачек І. В. [3], Дивнич О. Б. [4], Муха Р. А. [5] та інші. Але на жаль за останні роки під тиском надмірної інтенсивності ведення рослинництва, якість наших родючих ґрунтів значно погіршилась внаслідок порушення сівозмін сільськогосподарськими підприємствами. При цьому значно зменшилася

кількість природних кормових угідь. Через їх зменшення, а також через високу вартість кормів, велику потребу в первинних інвестиціях та тривалій період їх окупності сьогодні в Україні галузь тваринництва перебуває в кризовому стані. Внаслідок цього нам потрібно шукати нові інноваційні напрямки відродження та подальшого розвитку виробничого потенціалу галузі тваринництва, які допоможуть забезпечити збалансований розвиток всіх галузей сільського господарства і при цьому не будуть погіршувати якість ґрунтів та негативно впливати на природні екосистеми. Актуального значення даній проблемі надають сучасні реалії військових подій, що загострили питання по забезпеченню населення продуктами харчування.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз використання виробничого потенціалу галузі тваринництва України, визначення шляхів підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва та формування перспектив розвитку виробничого потенціалу галузі тваринництва з урахуванням наслідків військових подій в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галузь сільського господарства складається із численних аграрних підприємств, що виробляють продукцію сільського господарства. Тому під виробничим потенціалом галузі сільського господарства пропонуємо визначення, сформоване нами на підставі вивчення наукових джерел, в яких наведено трактування терміну «потенціал» різними вченими [6; 7; 8; 9; 10]. Отже, виробничий потенціал сільського господарства представлений сукупністю виробничих потенціалів окремих підприємств і складається із сукупності ресурсів сільськогосподарських підприємств та здатності виробити за допомогою ресурсів певний обсяг сільськогосподарської продукції для задоволення

потреб внутрішніх споживачів України та потреб зовнішніх споживачів країн-імпортерів продукції українського виробництва. Аналогічно можна трактувати й виробничий потенціал галузі тваринництва, складовими елементами якого є: потенціал орних земель, природних кормових угідь та природно-кліматичні умови; потенціал основних засобів тваринництва; потенціал оборотних засобів та нематеріальних активів тваринництва; потенціал виробничого персоналу; інноваційний, фінансовий, інформаційний та інфраструктурний потенціал галузі тваринництва.

Однією з важливих складових виробничого потенціалу основних засобів тваринництва є поголів'я тварин.

Проаналізуємо чисельність поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні (табл. 1).

Дані табл. 1 свідчать, що поголів'я тварин усіх видів значно зменшилося за аналізовані п'ять років. Найбільшим темпом скоротилося поголів'я великої рогатої худоби – на 21,9%. Причиною скорочення поголів'я стало значне скорочення кормових угідь, висока вартість кормів, збитковість галузі тваринництва, та відсутність підтримки держави.

Далі проаналізуємо рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать, що виробництво всіх видів продукції тваринництва, окрім молока, майже в кожному році було збитковим. Виробництво свинини майже на межі беззбитковості. Причиною є високі виробничі витрати, в основному на корми, а також низькі закупівельні ціни на продукцію. Іншою причиною, що обумовлює збитковість тваринництва є те, що виробництво тваринницької продукції зосереджено переважно в господарствах населення, які не мають можливості впроваджувати сучасні технології через нестачу коштів на інвестиції.

На рис. 1 представлено інформацію про частку виробництва продукції тваринництва у господарствах населення.

З рис. 1 бачимо, що найбільше в господарствах населення виробляється вовни – майже 90%. Молока виробляється понад 70%, яєць – понад 45%, м'яса – понад 30%. Як ми вже відмітили,

дрібні підприємства не можуть дозволити впровадження сучасних технологій через нестачу коштів, відповідно виробництво здійснюється з великою долею ручної праці, що обумовлює високу собівартість та, відповідно, збитковість виробництва.

На підставі аналізу цифрового матеріалу за 15-річний період з 2009 р. по 2020 р. нами встановлена регресійна залежність між часткою виробництва продукції в господарствах населення та обсягом виробництва м'яса, молока, яєць в розрахунку на одну особу. Нами взяті саме ці три види продукції тваринництва, оскільки саме вони мають найбільшу частку виробництва в господарствах населення. Результати представлено на рис. 2–3.

Аналіз регресійних залежностей, представлених на рис. 2–4 показав, що між часткою виробництва в господарствах населення та обсягом виробництва на одну особу існує обернена залежність по таких видах як м'ясо та яйця. Від'ємні значення коефіцієнтів регресії свідчать, що при збільшенні частки виробництва в господарствах населення на 1% обсяг виробництва на одну особу м'яса зменшується на 0,94 кг, яєць – на 9,1 шт. Коефіцієнт детермінації по м'ясу становить 0,95, що свідчить про тісний зв'язок між аналізованими величинами. По яйцях коефіцієнт детермінації становить 0,58 і свідчить про середній зв'язок між аналізованими величинами. Таке низьке значення коефіцієнта детермінації по яйцях пояснюється тим, що частка виробництва в господарствах населення є найменшою між представлених видів продукції і становить дещо більше 40%.

По молоку отримана позитивна залежність, при цьому коефіцієнт регресії свідчить, що при збільшенні частки виробництва молока в господарствах населення на 1% обсяг його виробництва на одну особу збільшується на 2,68кг. Однак коефіцієнт детермінації становить 0,56 і свідчить про середній рівень зв'язку між аналізованими величинами і не може достовірно відображати залежність між аналізованими величинами.

Проведений регресійний аналіз показав, що існує дуже слабкий зв'язок або навіть майже відсутній зв'язок між обсягом виробництва продукції на одну особу та часткою виробництва в господарствах населення. Таким чином ми отримали

Таблиця 1
Кількість сільськогосподарських тварин в господарствах усіх категорій, тис. голів

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення 2020 р. до 2016 р., %
Велика рогата худоба	3682	3531	3333	3092	2874	78,1
у тому числі корови	2109	2018	1919	1789	1673	79,3
Свині	6669	6110	6025	5727	5876	88,1
Вівці та кози	1315	1309	1269	1205	1140	86,7
Птиця, млн. голів	201,7	204,8	211,7	220,5	200,6	99,5

Джерело: складено авторами за даними [11, с. 299]

Таблиця 2
Рівень рентабельності виробництва основних видів продукції тваринництва у підприємствах України

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Велика рогата худоба на м'ясо	-23,2	3,4	-17,7	-27,1	-24,2
Свині на м'ясо	-4,1	3,5	6,9	4,7	2,6
Вівці та кози на м'ясо	-31,5	-39,6	-16,6	-39,7	-39,4
Птиця на м'ясо	3,4	7,0	5,7	-3,7	-0,2
Молоко	18,6	26,9	16,1	20,6	20,4
Яйця	0,5	-9,0	5,4	-23,5	-19,2
Вовна	-31,8	-69,8	-69,5	-71,1	-72,0

Джерело: складено авторами за даними [11, с. 299]

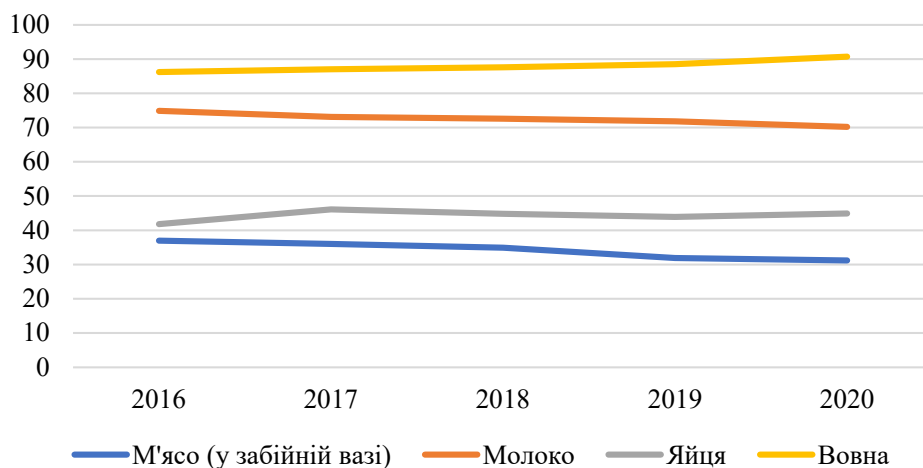

Рис. 1. Частка виробництва продукції тваринництва господарствами населення, %

Джерело: побудовано авторами за даними [11, с. 304]

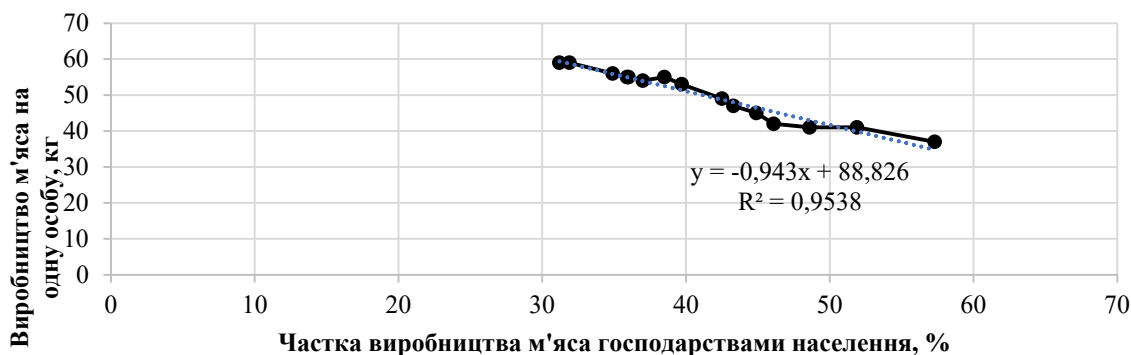

Рис. 2. Залежність обсягу виробництва м'яса від частки виробництва господарствами населення

Джерело: побудовано авторами за даними [11, с. 287; 12, с. 131; 13, с. 88]

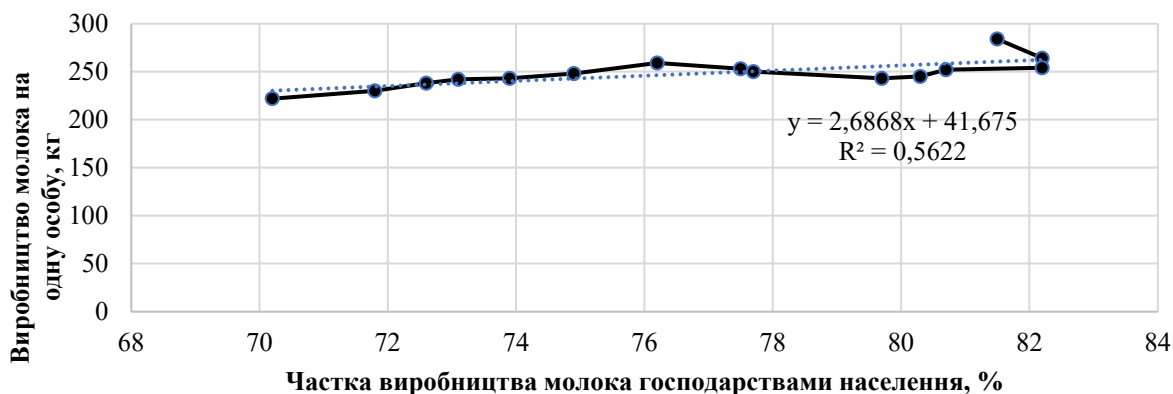

Рис. 3. Залежність обсягу виробництва молока від частки виробництва господарствами населення

Джерело: побудовано авторами за даними [11, с. 287; 12, с. 131; 13, с. 88]

ще одне підтвердження, що зосередження виробництва в господарствах населення є неефективним, оскільки не дає можливості впроваджувати новітні новації, що призводить до нижчої продуктивності та прибутковості, ніж у великих підприємствах.

При цьому слід відмітити, що, незважаючи на низьку ефективність, дрібнотоварне виробництво

не можна ліквідувати, а навпаки держава його повинна підтримувати, оскільки дрібнотоварне виробництво забезпечує вирішення такого соціального питання як самозайнятість або навіть створення додаткових робочих місць на селі.

Відмітимо, що виробництво молока, незважаючи на те, що на 70% здійснюється у господарствах населення, є рентабельним. Рівень

Рис. 4. Залежність обсягу виробництва яєць від частки виробництва господарствами населення
Джерело: побудовано авторами за даними [11, с. 287; 12, с. 131; 13, с. 88]

рентабельності склав 20,4% у 2020 році (див. табл. 2). Причиною є те, що ціна на молоко, вироблене крупними підприємствами є значно вищою, ніж на молоко, зібране у населення. Це дає можливість отримати відносно високий середній по Україні показник рівня рентабельності. Вища ціна на молоко підприємств пояснюється тим, що підприємства виробляють молоко вищого сорту завдяки використанню молокопроводів та інших новітніх технологій доїння. Молоко в населення молокозаводи приймають як несортове за ціною 600–700 грн/ц, а у підприємств закупають молоко вищого сорту та екстра-класу в середньому за ціною 900–1000 грн/ц.

Сучасні технології, що застосовуються підприємствами, спричиняють збільшення продуктивності тварин. Так, рівень середніх надоїв молока від однієї корови в середньому по Україні представлено в таблиці 3.

Дані таблиці 3 свідчать, що продуктивність корови за рік по господарствам населення зросла на 4,3%, а по підприємствах на 17,6%, в середньому по господарствах продуктивність зросла на 8,3%. Вищий темп росту рівня продуктивності, а також те, що сама продуктивність в підприємствах є вищою на 30%, ніж в господарствах населення свідчать про використання сучасних технологій саме у підприємствах.

Аналогічні тенденції перевищення продуктивності в підприємствах над продуктивністю тварин

в господарствах населення спостерігається і по інших видах тваринницької продукції.

Далі проаналізуємо виробництво продукції сільського господарства в розрахунку на одну особу та порівняємо нормами споживання (табл. 4).

Дані табл. 4 свідчать, що виробництво м'яса та яєць в розрахунку на одну особу, хоч і незначно, але збільшилися: м'яса на 7,2%, яєць на 9,3%. Виробництво молока зменшилося на 8,7%.

Порівнюючи отримані дані по виробництву на одну особу з даними мінімальних та раціональних норм споживання продуктів харчування, відмічаємо, що виробництво м'яса (без м'ясопродуктів) у 2020 році було на рівні мінімальної норми споживання м'яса та м'ясопродуктів, виробництво сирого молока було значно меншим і складало лише 65,1% від мінімальних норм споживання молока та молокопродуктів. Отже, виробництво м'яса та молока, не задовольняє потреби населення навіть в продуктах харчування, не говорячи вже про переробну промисловість. Виробництво яєць перевищувало раціональну норму споживання на 33,4%. Отже, констатуємо, що однією з причин недостатнього обсягу виробництва продукції тваринництва в розрахунку на душу населення є зосередження виробництва цих видів продукції в господарствах населення.

Таким чином, виробничий потенціал галузі тваринництва України достатній для задоволення потреби населення у споживанні яєць, а для задо-

Таблиця 3

Середній річний удій молока від однієї корови в середньому по Україні, кг

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Відношення 2020 р. до 2016 р., %
Господарства усіх категорій	4735	4820	4922	4976	5129	108,3
Підприємства	5643	6025	6190	6101	6634	117,6
Господарства населення	4473	4480	4559	4630	4666	104,3

Джерело: складено авторами за даними [11, с. 308]

Таблиця 4

Виробництво продукції тваринництва та норми її споживання (на одну особу за рік; кг)

Показники	Мінімальні норми споживання	Раціональні норми споживання	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2020 р. у % до 2016 р.
М'ясо	52	80	55	55	56	59	59	107,2
Молоко	341	380	243	242	238	230	222	91,3
Яйця, шт.	231	290	354	365	382	397	387	109,3

Джерело: складено авторами за даними [11, с. 287; 14]

волення потреби у молоці та м'ясі слід знаходити шляхи розвитку потенціалу галузей скотарства та свинарства.

Аналіз показав, що вітчизняній галузі тваринництва далі слід рухатися в напрямку розширення потенціалу з виробництва м'яса та молока. Однак, на сьогодні ці виробництва, окрім молока, є збитковими. А поголів'я молочних корів зменшується і галузь скорочується, незважаючи на рентабельність. Причиною є те, що молочне скотарство постачає свою супутню продукцію таку, як приплід, галузі відгодівлі молодняка великої рогатої худоби, а ця галузь є збитковою, підприємства не хочуть займатися відгодівлею, відповідно приплід не потрібен, отже вирізають і молочних корів.

Таким чином, оскільки потреба у м'ясі та молоці є не задоволеною навіть для повноцінного харчування населення, а більшість промислових підприємств змушені використовувати імпортовану сировину, то сільському господарству України слід знаходити напрямки підвищення ефективності виробництва саме цих видів продукції. Однак, оскільки галузі молочного скотарства, відгодівлі молодняка великої рогатої худоби та відгодівлі свиней потребують великих інвестиційних витрат та пов'язані ще й з тривалим часовим лагом, то для розвитку цих галузей потрібна державна підтримка. А, враховуючи те, що сьогодні певні аграрні підприємства не мають можливості займатися виробництвом через тимчасову окупацію, отже підприємства з інших регіонів мають забезпечити не тільки власні, а й окуповані регіони продуктами харчування, то без підтримки держави не обійтись.

Сьогодні держава вже впровадила певні заходи по підтримці аграріїв, зокрема запровадила пільгові кредити. Однак переважно ці заходи стосуються галузі рослинництва у період посівної кампанії у період воєнних дій. А для підтримки галузі тваринництва необхідно виявляти внутрішні резерви підприємств та застосовувати відповідні державні заходи.

Для відродження та подальшого розвитку потенціалу галузі тваринництва України треба застосувати такі шляхи:

1. Відродження та розширення галузі тваринництва, особливо молочного та м'ясного скотарства, а також свинарства та птахівництва. Однак без державної підтримки цим галузям не обійтись. Одним із заходів державної підтримки може бути створення умов та допомога у фінансуванні для створення виробництв із замкнутим циклом, де частина продукції рослинництва буде використовуватися в якості кормів для тваринництва, а продукція тваринництва перероблятиметься на продукцію переробки на власних переробних підприємствах.

2. Створення самими аграрними підприємствами кооперативних зв'язків з переробними підприємствами на основі укладання довготривалих відносин на постачання їм сировини з фіксацією адекватної закупівельної ціни.

3. Створення кооперативів дрібними виробниками молока, особливо господарствами населення, для первинної обробки молока для можливості реалізації його вищим сортом за більшою ціною членами кооперативу.

4. Створення кооперативів дрібними сільськогосподарськими виробниками молока та продукції вирощування великої рогатої худоби та свиней у вигляді міні-цехів з переробки молока та м'яса, наприклад, крафтових сироварень, крафтових ков-

бас тощо. Сировину для них постачатимуть члени такого кооперативу. А держава повинна надавати пільгові кредити на відкриття, а також пільгове оподаткування, принаймні на початкових етапах становлення. Такий захід дасть можливість не тільки відродити галузі тваринництва, а й створити нові робочі місця для сільських мешканців, а також створить можливість для реалізації переробленої продукції з більшим вмістом доданої вартості за вищими цінами, ніж ціни на сировину.

5. Розширення у великих та дрібних сільськогосподарських товаровиробників мереж власних переробних підприємств дасть можливість Україні в цілому збільшити власний експортний потенціал галузі, причому не за рахунок сировини, а за рахунок готової продукції. Згідно прогнозу розвитку світового аграрного ринку на 2018–2027 рр., відкриваються нові можливості в Індії, країнах Близького Сходу та Північної Африки. Оскільки прогнозується зростання населення на 1–2% та потреби у продуктах харчування [5]. Важливо відмітити, що сьогодні з'являється ще можливість в Україні розширити не тільки свою частку, а й зайняти місце Росії у світовій торгівлі сільськогосподарською продукцією. Отже Україна цілком правомірно може зайняти цю нішу і задовольнити потребу населення світу у продуктах харчування, причому продуктах кінцевого споживання. При цьому є сприятливі фактори для розширення ринків збуту сільськогосподарської продукції для українських підприємств такі як близьке розташування та зручне транспортне сполучення через Чорне та Середземне моря. Слід відмітити, що продукція сільського господарства повинна відповідати міжнародним стандартам. Однак, сьогодні держава повинна запроваджувати не лише пільгове кредитування, а й створювати умови для інвестування у створення галузі з переробки продукції сільського господарства, та тваринництва зокрема, не лише для вітчизняних, але й для закордонних підприємств. Це дасть можливість відкривати нові підприємства, що дозволитимуть виробляти продукції, відповідатиме світовим стандартам якості. Коло закордонних інвесторів після перемоги України значно розшириться, оскільки Україна сьогодні своєю боротьбою за незалежність постійно доводить всьому світові те, що має право на свою частку у світовій економіці та міжнародній торгівлі.

6. Розширення галузі тваринництва вимагатиме збільшення площ кормових угідь. Відповідно, на державному рівні слід запровадити механізм дотримання раціональних сівозмін, в структуру яких обов'язково мають входити кормові культури. Раціоналізація структури посівних площ дасть можливість забезпечити підприємства власними кормами та позитивно вплине на родючість.

7. Допомога держави аграріям у вигляді пільгових кредитів на встановлення альтернативних джерел палива та енергії для зменшення енергозатратності виробництва та зниження собівартості виробленої продукції, що є вкрай необхідним заходом в умовах скорочення імпорту російських енергоносіїв.

Таким чином виробничий потенціал тваринництва України має велике значення не лише для нашої країни, а й для усього світу. При чому роль України в забезпеченні продуктами харчування населення світу у перспективі буде тільки зростати через витіснення Росії із світової економіки. Отже роль України у подоланні голоду не дає права на занепад галузі тваринництва.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. Київ : КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Божидай І. І. Аналіз сільськогосподарської галузі України. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/152.pdf (дата звернення: 15.04.2022).
3. Бурячек І. В., Михайленко Н. В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Випуск 21. С. 134–137. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/27.pdf> (дата звернення: 15.04.2022).
4. Дивнич О. Б., Бондаренко М. Ф., Суббота Н. В. Стратегічні напрями підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 36. С. 119–126. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/36-2019> (дата звернення: 15.04.2022).
5. Муха Р. А. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку сільськогосподарської галузі України. *Ефективна економіка*. 2019. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7218> (дата звернення: 16.04.2022).
6. Гаєвська Л. М., Чернова О. В. Виробничий потенціал – основа розвитку підприємства. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2011. № 1 (55). С. 184–185.
7. Забродська Г. І., Забродська Л. Д., Ткачова С. С., Резник М. О. Виробничий потенціал підприємства: концептуальні підходи до визначення дефініції. 2020. URL: <https://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/5918/1/6.pdf> (дата звернення: 17.04.2022).
8. Камінська І., Ковальчук Н., Демидович А., Дубровський В. Науково-методичні підходи до аналізу ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. *Галицький економічний вісник*. Тернопіль : ТНТУ, 2020. Том 6. № 67. С. 193–201.
9. Кузьменко Л. В. Формування виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2015. № 2. С. 205–211.
10. Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка. Навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2006. 316 с.
11. Статистичний щорічник України за 2020 рік / Державна служба статистики. Київ, 2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_Ukraine%20in%20figures_20u.pdf (дата звернення: 19.04.2022).
12. Статистичний щорічник України за 2016 рік / Державна служба статистики. Київ, 2017. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm (дата звернення: 19.04.2022).
13. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Державна служба статистики. Київ, 2010. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm (дата звернення: 19.04.2022).
14. Кабінет міністрів України. Постанова від 11 жовтня 2016 року № 780 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.04.2022).

References:

1. Andriichuk V. H. (2013) *Ekonomika pidpryiemstv ahropromyslovoho kompleksu* [Economics of agro-industrial enterprises]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
2. Bozhydai I. I. (2018) Analiz silskohospodarskoi haluzi Ukrainy [Analysis of the agricultural sector of Ukraine]. *Efektivna ekonomika (electronic journal)*, no. 9. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/152.pdf (accessed 15 April 2022).
3. Burachek I. V., Mykhailenko N. V. (2018) Suchasnyi stan ta perspektyvni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva v Ukraini [Current state and perspective directions of agriculture development in Ukraine]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 21, pp. 134–137. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/27.pdf> (accessed 15 April 2022).
4. Dyvnych O. B., Bondarenko M. F., Subbota N. V. (2019) Stratehichni napriamy pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti silskohospodarskykh pidpryiemstv [Strategic directions for improving the efficiency of agricultural enterprises]. *Infrastruktura rynku (electronic journal)*, no. 36, pp. 119–126. Available at: <http://www.market-infr.od.ua/uk/36-2019> (accessed 15 April 2022).
5. Mukha R. A. (2019) Suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku silskohospodarskoi haluzi Ukrainy [Current state, problems and prospects of development of the agricultural sector of Ukraine]. *Efektivna ekonomika (electronic journal)*, no. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7218> (accessed 16 April 2022).
6. Ghajevsjka L. M., Chernova O. V. (2011) Vyrobnychyj potencial – osnova rozvytku pidpryiemstva [Production potential is the basis of enterprise development]. *Bulletin of ZhSTU. Economic sciences*, vol. 1(55), pp. 184–185.
7. Zabrodsjka Gh. I., Zabrodsjka L. D., Tkachova S. S., Rjeznyk M. O. (2020) Vyrobnychyj potencial pidpryiemstva: konceptualjni pidkhody do vyznachennja definiciji [Production potential of the enterprise: conceptual approaches to the definition]. Available at: <https://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/5918/1/6.pdf> (accessed 17 April 2022)
8. Kaminsjka I., Kovalchuk N., Demydovych A., Dubrovsjkyj V. (2020) Naukovo-metodychni pidkhody do analizu efektyvnosti vykorystannja vyrobnychogho potencialu pidpryiemstva [Scientific and methodological approaches to the analysis of the efficiency of using the production potential of the enterprise]. *Ghalyckyj ekonomichnyj visnyk*. Ternopil, vol. 6, no. 67, pp. 193–201.
9. Kuzjmenko L. V. (2015) Formuvannja vyrobnychogho potencialu silskohospodarskogho pidpryiemstva [Formation of production potential of agricultural enterprise]. *Ekonomika ta upravlinnja pidpryiemstvamy*, no. 2, pp. 205–211.
10. Fedonin O. S., Rjepina I. M., Oleksjuk O. I. (2006). *Potencial pidpryiemstva: formuvannja ta ocinka* [Enterprise potential: formation and evaluation]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
11. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2020 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2020]. Kyiv: Derzhanalitinform.
12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2016 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2017]. Kyiv: Derzhanalitinform.
13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2009). *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2010 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2010]. Kyiv: Derzhanalitinform.
14. Kabinet ministriv Ukrainy (2016). Postanova No. 780 «Pro zatverdzhennia naboriv produktiv kharchuvannia, naboriv neprodovolchykh tovariv ta naboriv posluh dlia osnovnykh sotsialnykh i demohrafichnykh hrup naselennia» [Resolution No. 780 "On approval of food kits, non-food kits and service kits for major social and demographic groups"]. Kyiv.

Kovalova Olha

Ralkova Karina

Sumy National Agrarian University

PRODUCTION POTENTIAL OF THE LIVESTOCK INDUSTRY OF UKRAINE: ANALYSIS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Summary

Ukraine has a huge potential for the development of agriculture, including the livestock industry. The production potential of agriculture is represented by a set of production potentials of individual enterprises and consists of a set of resources of agricultural enterprises and the ability to produce a certain amount of agricultural products to meet the needs of domestic consumers in Ukraine and foreign consumers importing Ukrainian products. However, due to the reduction of forage areas, high cost of purchased feed, high need for primary investment and a long payback period in Ukraine today the livestock industry is in crisis and the industry's potential is declining. The number of animals has decreased recently and production is unprofitable, except for milk. Production is concentrated mainly in households, which, due to lack of funds from small producers, does not allow the introduction of new technologies to reduce costs and increase animal productivity. Analysis of the interdependence of per capita production on the increase in the share of production in households showed that the dependence on meat and eggs is negative, ie with increasing share of production in households, per capita production decreases. There is a weak bond in milk. Accordingly, modern volumes of livestock production do not allow to ensure even the norms of food consumption by the population. To strengthen the potential of animal husbandry, state support is needed in the form of preferential lending and taxation, creating conditions for domestic and foreign investment in the creation of closed-loop enterprises, processing mini-enterprises. This will strengthen the export potential of the livestock industry, which will be able to focus not only on production but also on its own processing and sale of products that meet international quality standards. State aid is also needed for farmers to install alternative sources of fuel and energy. Commodity producers themselves must organize cooperatives for joint development of investments and the creation of processing enterprises. Thus, Ukraine's role in providing food to the world's population will only grow in the long run.

Key words: livestock, production potential of livestock, prospects for the development of the potential of the livestock industry, production per capita, consumption rates.